נגעלן. ישמרוני אכניסס עמי וישמרוני מן המזיקין: **לא יאחוז בידו וכו' ויפגע.** שאין דעתו מיושבת עליו בתפלה שהרי לבו תמיד עליהן שלא יפלו מידו: **ולא יישן נכון.** [a] שמא [א] יפיח: **הרי אלו ריוקא נכון.** לענין תפלה שדוחק עליהן שלא תפול הסכין ומזיקנו והקערה תשפך והמעות יתגדו והכבר יטנף: **ליה הלכתא כי הא מסניפא.** דקתני לא ישתין בתפילין: **דבים שמתא היא.** דאמרי לעיל[ב] מניחן בחלון הסמוך לר"ה ולא יכניסם בידו ויכנס: **דאי ב"ש.** הא אמרי לעיל[ג] אוחזן בידו ונכנס: **בית הכסא ערלי.** כגון להשתין שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא והפעם הזאת נעשה המקום הזה בית הכסא תחלה: **שפתרתי לך לאן.** בבית הכסא קבוע: **אסרתי לך לאן.** בבית הכסא ערלי: **מאי לאו תפילין.** שאמרו בית הלל אוחזן בידו ונכנס לבית הכסא קבוע ולהשתין בהם אמרו כדמפרש טעמא לקמן: **הא לא שרו.** בבית הכסא קבוע: **כי תניא ההיא.** לאו לענין תפילין תניא אלא לענין גלוי טפח וטפחיים לגדולים אינו מגלה אלא טפח ולקטנים מגלה טפחיים ועלה קאי גלוי טפחיים שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן: **לאחריו טפח.** ולא יותר משום צניעות: **ולפניו טפחיים.** משום קילוח מי רגליים הנמזין למרחוק: **מאי לאו הו.** והיינו דקאמר לעיל דברים שהתרתי לך בבית הכסא ערלי אסרתי לך בקבוע: **אלא אידי ואידי בגדולים.** ומתוך שהוא דוחק עצמו לגדולים הוא בא לידי קטנים הלכך באים מלאחריו טפח ומלפניו טפחיים ובאשה מלפניה ולא כלום והכי קאמר הא דלעיל דברים שאסרתי לך באשה התרתי לך באים: **אי הכי.** לענין טפח וטפחיים קתני דברים שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן: **הא דקתני עלה.** בסיפא דילה וזה הוא ק"ו שאין עליו תשובה בדבר הזה יש לך להשיבני ק"ו ואין לי עליו תשובה להחזיר לך אי אמרת בשלמא בתפילין קאמר וכדאמרן וב"ה היא היינו דקתני יש כאן להקשות קל וחומר השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא ערלי מיבעיא ואין לי תשובה להשיבך עליו אלא אי אמרת לענין טפח וטפחיים מאי ק"ו יש להקשות כאן: **אורחא דמילתא הכי הוא.** שהאיש צריך לגלות לפניו ולא האשה: **תיובתא דרבא אמר רב ששת.** דאמר בית שמאי היא ולא בית הלל דאם כן לא משכחת מידי לאוקמה הך ברייתא דקתני מאי שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן: **דלילא נילולות.** שיהא צריך לשפשפן בימינו מעל רגליו: **בית הכסא ערלי.** לקטנים: **דלילא נילולות.** הניחן על גבי רגליו ואמרינן במסכת יומא (דף ג.) מצוה לשפשפן שאסור לאדם שיצא בנילולות שעל גבי רגליו שמא ירפה כברות ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים הילכך אי אפשר לאחוז תפילין בידו: **הא מילתא.** דתפילין בבית הכסא ערלי וקבוע: **תיתי לה בתורת טעמא.** להתיר בבית הכסא קבוע את האסור בבית הכסא ערלי משום טעמא דנילולות: **דאי אתיא לה בתורת ק"ו.** לומר דין הוא להקל בבית הכסא ערלי קל ולהחמיר בבית הכסא (ה) חמור ולא מצוי בתר טעמא אלא בתר מומרא וקולא ואמן עבדינן איפכא אין לי עליו מה להשיבך שאין לי למצוא שיהא בשום מקום בית הכסא ערלי חמור מן הקבוע שאוכל להשיבך אם התרתי בקבוע שהוא קל בדבר פלוני מתיר בשל ערלי שהוא חמור בה אבל טעמא איכא למאי דעבדינן דהכא איכא נילולות והכא דבר זה נאו קל וחומר לא קל ולא חמור: **סגנגם לפעודם קבע.** וגנאי הוא שיעטרך לנקביו בתוך הסעודה: **מהלך עשרה פעמים בו'.** וכבל פעם ופעם בודק עצמו ויושב אולי יוכל להפנות שהחילוך מוריד הגדולים לנקב: **חולן תפיליו.** שמא ישתכר בסעודה ויתגנה בתפיליו: **וכן הדור בו.** שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת ברכה: **בתפרקסויה.** סודר של ראשו: **עם מעוטיו.** לא עם המעות ממש אלא שני קשרים זה אצל זה: **ה"ג הא דאומניה הא דלא אומניה.** להניח סודר לתפילין דכיון דאומניה שוב אסור לצור בו מעות מאחר שהקנו לכך: **לר ביה.** אי אומניה אין אי לא אומניה לא קדים ושרי למיצר ביה דהכי תניא בהדיא בסנהדרין (מח:) הניח בו תפיליו יניח בו מעות: **ולאביי דאמר דומנה מילתא היא.** גבי אורג בגד למת בסנהדרין בפרק נגמר הדין (ד' מז:): **מהו שיניח תפיליו תחת מראשותיו.** בגילה כשהוא יצא: **אם היה מקום גבוה ג' טפחים.** למעלה מראשותיו ועליו נותן התפילין או למטה מראשותיו יוצא מקום מן המטה:

דברים שהתרתי לך כאן בו'.
ולא בעי לשנויי דבריס שהתרתי לך בבית הכסא ערלי אסרתי לך בקבוע דאסור לפנות בגדולים והתפילין בראשו אבל להשתין מותר משום דלא משכחן בברייתא[א] אבל הך דטפח וטפחיים משכחן ליה בברייתא בהדיא הר"ר יוסף: והא

נגטרן אמר רבא כי הוה אזלינן בתריה דר"נ כי הוה נקיט ספרא דאגדתא יהיב לן כי הוה נקיט תפילין לא יהיב לן אמר הואיל ושרונהו רבנן בגטרן ת"ר [ו]אלא יאחז אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו ויתפלל [ז]ולא ישתין בהן מים [ח]ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי. אמר שמואל [ט]סכין ומעות וקערה וכבר הרי אלו כיוצא בהן. אמר רבא אמר רב ששת לית הלכתא כי הא מתניתא דב"ש היא דאי ב"ה השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא ערלי מיבעיא מיתיבי דברים שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן מאי לאו תפילין אי אמרת בשלמא בית הלל התרתי לך כאן קבוע אסרתי לך כאן בית הכסא ערלי אלא אי אמרת ב"ש הא לא שרו ולא מידי כי תניא ההיא לענין טפח וטפחיים דתני חדא כשהוא נפנה מגלה לאחריו טפח ולפניו טפחיים ותניא אידך לאחריו טפח ולפניו ולא כלום מאי לאו אידי ואידי באיש ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים ותסברא אי בקטנים לאחריו טפח למה לי אלא אידי ואידי בגדולים ולא קשיא [י]הא באיש הא באשה אי הכי הא דקתני עלה [כ]זהו ק"ו שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה דרבא דמילתא הכי איתא אלא לאו תפילין ותיובתא דרבא אמר רב ששת תיובתא מכל מקום קשיא השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא ערלי לא כל שכן הכי קאמר [ל]בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי בית הכסא ערלי דאיכא ניצוצות אסרי אי הכי אמאי אין עליו תשובה תשובה מעלייתא היא הכי קאמר הא מילתא תיתי לה בתורת טעמא ולא תיתי לה בק"ו דאי אתיא לה בתורת ק"ו זהו ק"ו שאין עליו תשובה: [מ]ת"ר [נ]הרוצה ליכנס לסעודת קבע מהלך עשרה פעמים ד' אמות או ד' פעמים י' אמות ויפנה ואח"כ נכנס אמר ר' יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ואח"כ נכנס ופליגא דר' חייא דא"ר חייא [ס]מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק [ע]עד זמן ברכה תני חדא צורר אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו ותניא אידך לא יצור לא קשיא הא דאזמניה הא דלא אזמניה [פ]דאמר רב חסדא [צ]האי סודרא דתפילין דאזמניה למיצר ביה תפילין צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי ולאביי דאמר [ק]דומנה מילתא היא אזמניה אע"ג דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה אסיר אי לא אזמניה לא בעא מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפיליו תחת מראשותיו [ר]תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי שנוהג בהן מנהג בזיון כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו מאי א"ל הכי אמר שמואל [ש]מותר אפילו אשתו עמו מיתיבי לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני שנוהג בהם דרך בזיון אבל מניחן תחת מראשותיו ואם היתה אשתו עמו אסור היה מקום שגבוה ג' טפחים או נמוך ג' טפחים מותר תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבא אע"ג דתניא תיובתא דשמואל הלכתא כוותיה מ"ט

כל

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טור ש"ע או"ח סימן לז סעיף ה:
סו ב מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה יח סמג עשין כב טור ושו"ע או"ח סימן מג סעיף ח:
סז ג מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע או"ח סימן מד:
סח ד מיי' פ"ב מהלכו' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן לז סעיף ה:
סט ה מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו טור שו"ע או"ח סימן ג סעיף ד:
ו [מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יח טוש"ע או"ח סי' מג סמג' לת):
ע ז מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה ב:
עא ח ט מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה טז סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן מ סעיף ח:
עב י מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע או"ח סי' מב סעיף ג:
עג כ ל מיי' שם הל' כד סמג שם טוש"ע או"ח סי' מ סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) סוכה מא:, ב) [שם כו:], ג) [ב"מ נה:], ד) שבת פב., ה) סנהדרין מח., ו) [שם מז: מח. מגילה כו: מגחות לב:], ז) [ע"ז], ח) [שם],

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ולא אתיא וכו' בבית הכסא קבוע תמוה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולא יישן בהן שמא יפיח. עיין סוכה ד' כו ע"א ופ"ש:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולא יישן בהן שמא יפיח. כצ"ל:

מוסף רש"י

ולא יישן בהן. שמא יפלו מידו, והכי אוקימנא ליה בהשתן (סוכה כו.) דהא דקתני לא קבע ולא אתיא בדלקיט ליה בידיה (שבה מא:). אזמניה ולא צר ביה. דומנה לאו מילתא היא (שנהדרין מח.). צר ביה ולא אזמניה. אקלאי בעלמא הוא (שם).

מוסף תוספות

א. ואין במשמע הלשון כי אם דברים השנויים בברייתא. תוס' ר"י שילמאן.

רב ניסים גאון

ולאביי דאמר דומנה מילתא היא. עיקר דבריו של אביי במס' סנהדרין בפ' נגמר הדין (דף מז) איתמר הארוג בגד למת אביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור דומנה מילתא היא:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל לנטורינהו טפי עדיף. להו מבזיוני (ג) כמה שהוא מוזהר על שמירתן מן העכברים ומן הגנבים טפי עדיף להו מבזיוני: **כבודא.** שהם כיסה שלהם: **למורשא דרבא.** שהתפילין נכרין בגלויתן בקצה הכיס והוא כמורשא: **ליר להו בגילא.** ביריעה הפרוסה סביבו' מטתו קושרן: **ומפיק למורשאן לבר.** בלילת הקשר שהתפילין בולטין מן היריעה היה סופן לצד החוץ ולא לצד המטה: **אשרשיפא.** פסקל: **יום עגילה הוה.** יום שטבלה אשתו דהוה ליה ליל תשמיש והיינו כשמואל דאמר אפילו אשתו עמו: **ולאגמורן הלכה למעשה.** מה שנוי להניאם לו לא עשה אלא ללמדני הלכה לעשות מעשה כשמואל: **ואפילו אשתו עמו.** (ד) שיחזיר פניו לכל זמן שהן פונים פניה כנגד פניה פשיטא ליה לאסור דאיכא הרהור נגיעת ערוה על ידי אבני תשמיש: **אשתו כגופו.** וגיגיל בה וליכא הרהור כולי האי: **בשלמא לרב יוסף.** דאמר אשתו היא דשריא אבל אחר לא מתרץ להו לתמניתא הא באשתו הא בנאחר והא דקתני בני ביתו אינו אשתו: **היה ישן במטה וכני ביתו.** ואשתו בכלל ביתו: **לדידי נמי.** בין אשתו בין אחר פלוגתא דהני תנאי היא: **הא איכא עגבות.** דנגעי אהדדי: **וקולא אלאה ערומה.** ואף על פי שערות אסור לברך אלא יושבת מותרת שביעיתה פניה שלמטה מכוסים בקרקע: **אכל לא הויש.** מפני שהביאים והגיל בולטין ונראין ואף על פי שמגולות עגבותיה והיינו סייעתא: **כגון שהיו פניה עוחות.** דבוקות ומכוסות בקרקע עוחות משמע לשון שעיעות טיח חלק שאינה בולטת אפלטיירש"א בלע"ז: **כת אלא וכן אמר.** שהוא זמן שהן בולין לכלל ביאה: **כת י"ל וכן י"ב.** זמן שהן בולין לכלל שערות ושדיהן נכוסים שמשם ואילך בולין לכלל [ביאה] שאדם מתאוה להן: **הפס אמר רבא.** גבי תפילין תמה מראשותיו דקאמר שמואל אפי' אשתו עמו הלכה כשמואל: **הכא.** גבי שנים שהם יושבים בקרא שרי שמואל באשתו עמו מאי: **מהפא מהפינהו.** בארגיגה אחת ט) לארגתם: **ילא שעלו בנגדו.** שנקב בגדו כנגד זקן התחתון ויצא מן השער בנקב מהו מי הוי ערוה לקרות ק"ש כנגדו או לא: **שער שער.** כלומר מה בכך: **לאפסקוני בה.** אם אשת איש היא: **הכשיטין שבפנים.** כומז דפוס של בית הרחם שהיו עושין לבנותיהן ונוקבין כתלי בית הרחם כדרך שנוקבין את הלחמים ותומכין אותו כדי שלא יזדקקו להן זכרים: **עם הכשיטין שבחוץ.** אלעדה ומניד הן הביאו אותן על כפרת הרחוב עבירה שנסתכלו בבנות מדין: **לאשתו ולק"ש.** אם יפה מגולה בה לא יקרא ק"ש כנגדה: **שוק.** ט) באשת איש: **ערוה.** להסתכל וכן באשתו לק"ש: **גלי שוק.** וכתיב בתריה תגל ערוותך: **קולך ערב.** מדמשבח לה קרא בגוה שמע מינה תאוה היא: **הפולה הפיליו.** ביתד יתלו חייו: **דורשי רשומות.** קשרים וסתומים הכלולים בתורה דורשי חמורות גרסינן והיא היא: **זה הפולה הפיליו.** שהמטה חייו של אדם (ט) וכמו לך הכתוב שיתלו חייו: **בלועה.** והקליפה למעה נגאי הוא לשם אכל תולה הוא אותם בקליפה ותהא הקליפה מונחת על היתד והרלועה למטה: **בכיפפא אלה.** בתוך תיקן היו ותלה התיק: **שגיהק.** רוטיי"ר בלע"ז פעמים שאדם מוציא מגופו לפיו נפיחה ממון שזנבו וריחה כריח המאכל שאכל: **פיהק.** בגלויי"ר בלע"ז מיך מלקומיו פותח להוציא רוח הפה מלא באדם שרולה לישון או שעמד משינה: **ונפעעא.** שרעוד"ר בלע"ז ויש שדורשים גיהק וטוריקון גו הקיש שטרילויי"ר פיהק פיו הקיש: **ולק.** ע"ג קרקע:

ממשמש

והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו. ואם תאמר אימת בכובע אלא כנגד ראשו שהרי בגבייתא דלעיל נמי תני תחת מראשותיו ולא פריך מיניה משום דמצינן לפרושי אלא כנגד ראשו ואומר (ו) הרב דא"כ מאי איריא בכובע אפילו אלא בכובע נמי אלא ש"מ דמיירי אפילו כנגד ראשו ומ"מ קשיא לישני דמיירי באשתו עמו דבעיא כלי כתוך כלי וא"ע: **שנים** שהיו ישנים **במטה.** וא"ת והלא רואה ערות עצמו וי"ל שיוצא ראשו לחוץ (ז) ואי"ת הכרי לבו רואה את הערוה וי"ל דקסבר לבו רואה את הערוה מותר אי נמי חוצץ בנגדו כנגד לבו:

והתניא היה ישן **במטה וכני ביתו וכו'.** פי' רש"י אשתו בכלל ביתו ולא הגיהרא מדא דלא אשכחן אשתו (ח) דמקרייא בני ביתו ועוד לפירושו הול"ל והא קתני כאן כיון דאבגייתא דלעיל קאי אבל מדקאמר והתניא משמע דבגייתא אחרת היא ואומר ה"ר יוסף דגרסינן היה ישן במטה ואשתו ישנה בצדו לא יקרא ק"ש אא"כ היתה טלית מפסקת ביניו לביתה:

ממשמש

עד א מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' כד סמג עשין כב טור"ע סי' מ"ד מ רמ סעיף ג:

עה ב טור"ע סי' מ"ד סימן רמ סעיף ו:

עו ג מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טור"ע סי' מ"ד סימן עג סעיף ב:

עז ד מיי' שם טור"ע שם סעיף ה:

עח ה ו מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ט וש"ס מהל' כמוהים הל' יא) סמג עשין כז טור"ע סי' מ"ד עד סעיף ד (בהגה) וסי' רו סעיף ג (וש"ך סי' שכח סעיף ה):

עט ז מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טור שו"ע סי' מ"ד סימן עג סעיף ג:

פ ח מיי' שם הל' יט טור"ע שם סעיף ד:

פא ט מיי' פכ"ד מהל' מיקו"ב הל' כ סמג לאוין קכו טור"ע אה"ע סי' כא סעיף ה:

פב י מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' עז סמג עשין יח טור"ע סי' מ"ד עה סעיף ה:

פג כ (מיי' פכ"ד מהל' מיקו"ב הלכה כ ע"ש) שם סעי' ג טור"ע אה"ע סי' כא סעיף ה:

פד ל (מיי' שם) טור"ע סי' מ"ד עה סעיף כ וטור"ע אה"ע שם:

פה מ נ מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' ט סמג עשין כב טור"ע סי' מ"ד מ סעיף ה:

פו ס מיי' פ"ד מהלכות תפלה הל' יא סמג עשין יט טור"ע סי' מ"ד ס' לז סעיף ה (כ):

תורה אור השלם

1. רִבְבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וְשַׂעֵרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז
2. קְחִי רֵחַיִם וְטַחֲנִי קָמַח גְּלִי צַמָּתֵךְ חֶשְׂפִּי שֹׁבֶל גַּלִּי שׁוֹק עִבְרִי נְהָרוֹת:
ישעיהו מז ב
3. תִּגַּל עֶרְוָתֵךְ גַּם תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ נָקָם אֶקָּח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם: ישעיהו מז ג
4. יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוָה: שיר השירים ב יד
5. הַנֵּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד: שיר השירים ד א
6. וְהָיוּ חַיָּיִךְ תְּלֻאִים לָךְ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתְּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיָּיִךְ:
דברים כח סו

רבינו חננאל

א"ר ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד ראשו. ואסיקנא מניחן במראשותיו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו, ואעפ"י שמשמש מיטתו שפיר דמי. [אמר לך שמואל ולרב יוסף מי ניחא] **והתניא היה ישן במטה ואשתו ישנה בצדו** [לא יחזיר פניו ר] יקרא ק"ש אלא א"כ היתה טליתו מפסקת ביניו לבינה, אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא, לדידי אחר נמי תנאי היא. והלכה כר' יוסף דהא איכא תנאי דקאי כוותיה באחר. ועוד א"ל רב כהנא לרב פפא

גהות הב"ח

(א) גמ' **אמר** עפי' עדיף מבזיוני והיכא: (ב) שם היה ישן במטה וכני ביתו כל"ל ותיבת וכני נמחק: (ג) רש"י ד"ה כל לנטורינהו וכו' מבזיוני ביון שהוא: (ד) ד"ה ואפילו אשתו עמו והוא שיחזיר: (ה) ד"ה זה הפולה תפיליו שהתפילין חיים של אדם. נ"ב בפרק התכלת דף מ"ד ואמר רים לקיש כל המנח תפילין מאריך ימיס שנאמר אדני עליהם יחיו: (ו) תוס' ד"ה והא תני וכו' ואומר הרב רבינו יוסף ז"ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והתניא כו' **דלא אשכחן אשתו דמקרא בני ביתו.** עי' בפסחים דף לט ע"ב תוס' ד"ה ולא יפחמו. ועי' בב"ר פ"ז אות ה' בלקוטיו (סימן לט"ס):

לעזי רש"י

אפלטיירש"א [אפלשטיירדי"ש]. מכוסות טיח. רוטי"ר. לגתק. **באליי"ר** [בדייליי"ר]. לפתק. שטרנוד"ר [אישטרנודי"ר]. עיטוש. **שטרילויי"ר** [אישטינדיליי"ר]. להתמתח.

מוסף רש"י

בחדא מחתא מחתינהו. וכי בגיגיה אחת אחרנים כגון לכלים. לשון עוכד מתי (שבועות לט כב: מגשה אורג) דתקיון דבר קרו לו אינשי אריגה, שמסדר את הבריגין (חולין נח: וכנ"ז פסחים מב.). **הכשיטים שבחוץ.** עוצעת (שבת סד:). **כל המסתכל באצבע.** אסור מקום טנפעת, כמסתכל במקום מוגן, שהרי כפרה זו על שנסתכלו בה (שם). **דורשי חמורות.** מקרקות סתומים (פסחים נד. חולין קלד:). **בקציצה.** הוא הדפוס של עור שתחוך לדי בגתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוכן (שבת עט). **דפוסי תפילין** חוץ מן הרלועה קרוי קפילה, כדאמרינן במסכת סוכה (כז:) אוחז בלוטה ואינו אוחז בקפילה (גיטין נח.).

מוסף תוספות

א. שבהוצאת ראשיהם נראין כלבושין. מאירי.

רב נסים גאון

מסייגא ליה לרב הונא דאמר רב הונא עגבות אין בהן משום ערוה. הא מילתא מיפרשא בפ' ב' דמס' חלה בגמ' דבני מערבא (הלכה א') הדא אמרה עגבות אין בהם משום ערוה הדא דאיתמר לברכה אבל להביט אפי' כל שהוא אסור להביט כהדה דתני המסתכל בעקיבה של אבה כמסתכל בבית הרחם והמסתכל בבית הרחם כאילו בא עליה: **והאמר** רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים. מפרשי' לה במס' שבת בפ' במה אשה (ד' סד) ונקרב את קרבן ה' אמר ר' אלעזר עגיל זה דפוס של דרין כומז זה דפוס של בית הרחם אמר ליה רבא אטו מקרא לא שמעת מיניה כומז כאן מקום זמה והנה כבר

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ערוה. אבל רואה אותן אפי' באשתו ערוה היא, ולא שרינן לה למקרי ק"ש. והא דמסיים מינה **האשה יושבת וקוצה חלתה ומברכת** ולא חיישינן משום ערוה, אוקימנא דוקא יושבת כדי שיהיו פניה שלמטה כבושות בקרקע וערוותה מתכסה ואינה נראה, הכי הוא דשרי, ואי ליתא הכי אסור. **שער יוצא לה בבגדה** מהו קרא עליה שער שער. פי', היה שער יוצא מתוך בגדה ובשרה מכוסה אין בו משום ערוה, כי שער הוא ולא בשר. **זה שקרא** רב כהנא על רב מרי שער שער, כלומר השער שער הוא ולא בשר, כיוצא בו קרינן עליה גוי גוי. **למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים.** פי', תכשיטין שבחוץ הן טבעת עגיל וצמיד שהן תכשיטי ידים, תכשיטין שבפנים אצעדה וכומז. אצעדה ברגלים והכומז במקום התורף שהוא מקום זמה, הלכך טפח מבשר אשתו שמגולה במקום שרגיל להיות מכוסה אסור לקרות ק"ש עד שתכסה. ובאשה אחרת אפי' בפחות מטפח שנתגלה מבשרה במקום הראוי להיות מכוסה, אסור לקרות ק"ש עד שתכסה. **הא דאמרינן** שוק באשה ערוה, וכן שער באשה ערוה וכן קול באשה ערוה, כל הני אסור לקרות ק"ש כנגדם.

וממשמש בבגדו. פרש"י להעביר הכיסה העוקלתו אבל לא מתעטף אם נפלה עליתו ותרי מילי ניהו. ור"ח פי' דחדא מילתא היא פי' ממשמש בבגדו תקון (מ) אלא יפול מעל ראשו אבל אם נפל מעל ראשו לא היה מתעטף שהרי היא הפסקה אם מתעטף כיון שנפל לגמרי אבל לתקן קמא[א] אלא יפול לא הוי הפסקה:

ואומר רבון העולמים. מיד נאמצע תפלתו ואח"כ מתחיל ממקום שפסק[ב]:

אמר ליה לדידי לא סבירא לי. פירוש משום תרתי מילי חדא דסבירא דאיתו מחר לראש דאמר רבי יוחנן (ר"ה דף ל"ד:) שמע תשע תקיעות בתשע שעות יצא ועוד דסבירא לי מניח ידו על פיו ואם כן הוי ליה לאוי[ג] אלא לדידך דסבירא לך דמייב להפסיק[ד] וכו':

בחבלי השוא. לומר בחנם מוסכים עליהם עון כי טוב היה שלא היו מקיימין[א] אותו כלל[ה]:

(מ) **פסק.** דאיתו חגגאל כרב חסדא דאסור לקרות ק"ש אפילו לואה תחת בגדו על בשרו וס"ל כל עלמותי תאמרנה (תהלים לה) [ו]דאע"ג דר' חסדא תלמיד דר' הונא הוה לחומרא אזלינן ורב אלפס פסק כרב הונא דאע"ג דאקשי גמרא מייתי ביומא פרק הממונה (ד' ג.):

ליח

ומשמש בבגדו. להעביר הכיסה העוקלתו אבל לא אם נפלה עליתו כשהוא מתפלל לא היה נוטלה ומתעטף שלא להפסיק: **על סנטרו.** מנטו"ן בלע"ז שלא תראה פתיחת פיו: **הרי זה מקטני אמנה.** כאילו אין הקב"ה שומע תפילת אחם (ד) ומגביה הרבה: **הרי זה מגביהי השקר.** דכתיב ויקראו בקול גדול (מלכים א יח): **המגהק והמפסק הרי זה מגבי הרוח.** וי"ל ניכר שהוא מכוער גרסינן: **אלא עטוש אעטוש קטיע.** דאין עטוש אלא לאונסו: **למטה.** מפיה בקול: **ופקילא לי כי הולי אלמודאי.** שקולה עלי וחכיבה לפי שהיה רגיל להתעטש: **כשם שעוטשים לו נחת רוח.** שהעטוש נחת רוח לאדם: **כך עושים לו נחת רוח מלמעלה.** מן השמים למלאות שאלתו: **אפשר כדרב יהודה.** להגליע באפרקסותו סודר שבראשו ושני ראשין תלויין בפניו: **פסקים.** זרקו: **מישמעיה מייתי.** לא היה נראה אליו לפי שהיה רבי אבא חסן לעולם לא"י ורב יהודה הוסק לו לפיכך לא היה נכנס לבית המדרש: **ואשמע מיניה מילתא.** מבחוץ: **מכיה וועדא.** מבית המדרש: **ומעטעט.** מלמטה: **עד שילבה הרוח.** מגופו שנולף מאותו רוח: **וחזר לתפלה.** למקום שפסק: **ואומר.** בתוך התפלה דהא מופסקת ועומדת כבר על ידי הרוח לפיכך יכול להפסיק גמי ולומר דבר זה באמצע: **חולן בעוליה על לואה.** מה שיש מן העליה ולמעלה מן כתפיו מדביק בלואה ובישן ערוס קאמר: **לדידי לא סבירא לי.** לא הייתי מזקיקו להפסיק: **בחבלי השוא.** בחבלים שאינם חזקים אלא נוחין להנתק הן מוסכין העון על עצמם: **אף זה.** על ידי דבור בעלמא הוא נענש: **ודבר הוה.** בשביל דבור זה שנהרגתם עליו תתקיימון ימים: **היפה עליהו חגורה על מטניו.** לכסותו ממתניו ולמטה אע"פ שממתניו ולמעלה הוא ערום קורא ק"ש: אבל

מבליעו באפרקסותו א"ל אנא ואגינא דעתאי: המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה: אמר רב הונא לא שנו אלא שיכול לכוין את לבו בלחש אבל אין יכול לכוין את לבו בלחש מותר וה"מ ביחיד אבל בצבור אתי למיטרד צבורא: רבי אבא הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה דהוה קא בעי למיסק לארעא דישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה' אמר איזל ואשמע מיניה מילתא מבית וועדא והדר אפיק אזל אשכחיה לתנא דקתני קמיה דרב יהודה עומד בתפלה ונתעטש ממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל איכא דאמרי היה עומד בתפלה ובקש להתעטש מרחיק לאחריו ד' אמות ומתעטש וממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל ואומר רבש"ע יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלימתנו בחיינו ובאחריתנו רמה ותולעה ומתחיל ממקום שפסק [א] אמר ליה אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי: ת"ר היה ישן בטליתו ואינו יכול להוציא את ראשו מפני הצנה חוצץ בטליתו על צוארו וקורא ק"ש וי"א על לבו ותנא קמא הרי לבו רואה את הערוה קסבר לבו רואה את הערוה מותר אמר רב הונא א"ר יוחנן היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש א"ל רב חסדא האלהים אם אמרה לי ר' יוחנן בפומיה לא צייתנא ליה איכא דאמרי אמר רבה בר בר חנה אמר ריב"ל היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש א"ל ר' חסדא האלהים אם אמרה לי ריב"ל בפומיה לא צייתנא ליה ומי אמר ר' הונא הכי והאמר רב הונא ת"ח אסור לו לעמוד במקום הטנופת לפי שאי אפשר לו לעמוד בלי הרהור תורה לא קשיא כאן בעומד כאן במהלך ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא וכי תימא הכא נמי כאן בעומד כאן במהלך איני והא רבי אבהו הוה קא אזיל בתריה דרבי יוחנן והוה קא קרי ק"ש כי מטא במבואות המטונפות אשתיק א"ל לר' יוחנן להיכן אהדר א"ל אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש הכי קאמר ליה לדידי לא סבירא לי לדידך דסבירא לך אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש תניא כותיה דרב הונא תניא כותיה דרב חסדא תניא כותיה דרב הונא המהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו ויקרא ק"ש תניא כותיה דרב חסדא היה מהלך במבואות המטונפות לא יקרא ק"ש ולא עוד אלא שאם היה קורא ובא פוסק לא פסק מאי אמר ר' מיאשה בר בריה דריב"ל עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו [בהם] ר' אסי אמר הוי מושכי העון בחבלי השוא רב אדא בר אהבה אמר מהכא כי דבר ה' בזה ואם פסק מה שכרו אמר ר' אבהו עליו הכתוב אומר ובדבר הזה תאריכו ימים: אמר רב הונא היתה טליתו חגורה לו על מתניו מותר לקרות ק"ש תניא נמי הכי היתה טליתו של בגד ושל עור ושל שק חגורה על מתניו מותר לקרות ק"ש אבל

עין משפט נר מצוה

פז א טוש"ע או"ח סי' לז סעיף ג:
פח ב טוש"ע שם סעיף ד:
פט ג נמו' סי"ע שם ס"ס):
ד [מיי' פ"ד מהל' תפלה הל' יא טוש"ע] שם סעיף ה:
צ ה טוש"ע או"ח סי' קז סעיף ג:
צא ו ז מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טור ש"ע או"ח סימן לז סעיף ב:
צב ח ט מיי' פ"ה שם הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סימן קא סעיף ב:
י [מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' יב]:
צג כ מיי' פ"ד שם הל' יא סמג שם טוש"ע או"ח סי' לא סעיף ה:
צד ל מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ב:
צה מ מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עד סעיף ה:
צו נ ש"ע יו"ד רי"ד סי' רמו סעיף ב בהגה:
צז ס מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע או"ח סימן פה סעיף ב:
צח ע פ מיי' שם הלכה יד וס"ע הל' יב טוש"ע שם סעיף ד וסי' פה סעיף ו וסי' עח:
צט צ מיי' פ"ג שם הל' ח סמג שם טוש"ע או"ח סי' עד סעיף ו:

מוסף רש"י

סנטרו. מקום חיבור שני הלחיים יחד (ויקרא יט כז, מכות כא. שבועות ג.). **אבלעא לי.** הטעימני ומלמדני (מנחות יז.). **דהוה קא בעי** למיסק לארעא דישראל. ור' יהודה לא סבירא ליה, וירא פן יגזור עליו מלוך (שבת מא. וכש"ז בכתובות קי:). **לדידי לא סבירא לי.** מה שהפקתה, דאית ליה לר' יוחנן היה קורא ק"ש והגיע ידו על פיו וקורא, ולא סבירא לי נמי דמשום שהה יפסוק לריך לחזור (ר"ה לד:). **לדידך דסבירא לך.** ואתה מולק עלי בשמיעק, דכיון דקא בעית מכו לגומרה מכלל דסבירא לך סרוגין מעכבי קריית, ומבעית לך בכמה הוי סרוגין (שם).

מוסף תוספות

א. אם התחילה טליתו להשמט. מאיר. **ב.** דלא חשיב הפסק, אלא כאחד מצרכי התפלה הוא, שמזכיר ענין ומרודדו והצטרכו אליו. רבינו יהונתן. **ג.** כיון דא"צ לפסוק ליכא דחדי, וכל דליכא דחדי אפי' שהה אינו חוזר לראש. רשב"ץ [ונ' מהרש"ל]. **ד.** דאיכא דחדי, אם שהית חזור לראש. שם. **ה.** [ד]מוטב שלא יקראהו. מוס' רי"ש שילילוק.

רבינו חננאל

וממשמש בבגדו. פי' בטליתו הפרוסה עליו. **אבל לא היה מתעטף.** פי', וממשמש בבגדו [בהפלתו], ולא נתעטף חדא מילתא הוא, כלומר שתקן בגדו שלא יפול מעל ראשו, אבל אם נפל מעל ראשו לא היה מתעטף, שהיה חושבו הפסקה להתעטף בתפלתו, אבל לתקן טליתו עליו שלא יפול מעליו אין זו הפסקה.

ולא ניח ידו על סנטרו. פי', לא הניח ידו על צדו והן כסליו שנראה כעומד בקלות ראש. **א"ל אנא אגינא דעתא.** הכי הלכתא דכל מאן דאגינא דעתיה זורקו לאחוריו ובלבד שלא יזרקנו באיסטלין. ת"ר היה ישן **בטליתו ואינו יכול להוציא את ראשו מפני הצנה** חוצץ בטליתו על צוארו וקורא ק"ש וי"א **על לבו.** והלכתא לבו רואה את הערוה אסור, מדפריך סתמא דגמרא והרי לבו רואה את הערוה. אמר **ליה רב חסדא האלהים אם אמרה לי** ר' יוחנן **בפומיה לא צייתנא ליה.** פירוש, מדאמר רב חסדא האלהים אי אמר ר' יוחנן בפומא לא צייתנא ליה, ש"מ דקבלה היתה בידו דאסור, ובא רב הונא להתירו, ולא קבלה רב חסדא. אע"ג דרב חסדא תלמיד לגבי רב הונא ורבי יוחנן, קיי"ל כוותיה דאסור, מדהני אמוראי כולהו מסייני טעמיה דהא תנא דקאי כרב חסדא, ש"מ דהלכתא כוותיה.

מסורת הש"ס

(א) תוס' וכשהוא מפסק ליתא מן הגמ' אלא מפירש"י כמתב בגמ' רש"ל, (ב) ס"א לחיבוי לי, (ג) [מנחות יז.], (ד) שבת מא. כמוכות קי:, (ה) מבית ועדא ואמי ואחיל כל"ל רש"ל, (ו) [כ"ה בכת"י אבל בטוש"ע אינא דעתא הכיסן], (ז) [נעלינו. שבת מא.], (ח) שבת מ: קב. קדושין לב. ע"ג מד: זבחים קב:, (ט) כ"ה לד:, (י) [נעלל כב.], (כ) תוספתא פ"ב ה"י, (ל) [שיך לקמן כה.].

תורה אור השלם

1. בְּבֶלָה יוּבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פְּקֻדִי אֹתָם נְאֻם יְיָ וְהַעֲלִיתִים וְהֵשִׁיבוֹתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה:
ירמיהו כז כב
2. וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יִחְיוּ בָהֶם:
יחזקאל כ כה
3. הוֹי מֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה: ישעיהו ה יח
4. כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָהּ בָּהּ:
במדבר טו לא
5. כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לָרִשְׁתָּהּ:
דברים לב מז

הגהות הב"ח

(מ) גמ' המגהק והמפסק וכו' וי"ס מומרים (ניכר שהוא מכוער) תמ"מ וי"ב ס"ל (נ) שם ר' אסי אמר מהכא הוי מושכי: (ד) רש"י ד"ה כרי זה וכו' נתם הם"ל ואח"כ מ"ה המגביה הרוח כרי זה מגביהי: (ס) תוס' ד"ה וממשמש וכו' תקן בגדו שלא יפול:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה פסק ר"ח וכו' דאע"ג דר"ח וכו', עי' בב"מ (דף ל"ב ע"ב):

הגהות הגר"א

[א] גמרא (וממתיל ממקום שפסק) תמ"מ (וכ"מ בתוס' ורמ"ש ותר"י דל"ג לה):

לעזי רש"י

מנטו"ן [מינטו"ן]. סנטר.

רב ניסים גאון

הזכיר טבעת שהוא תכשיט שבחוץ עם כומז שהוא תכשיט שבפנים ובחר הכי הוזכרה שמעתא דרב ששת והתם היא עיקרה ולא הוזכרה בכאן אלא כדי להקשות ממנה:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אכל נפפלה. צריך הוא להרחות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד בתימה אבל ק"ש אינו מדבר לפני המלך: **הדרוקן.** חולי המגביה את הכרס: **סילון.** של מי רגלים: **ירקון.** חולי שמשו גלגל"ר: **ידיו בגיי הכפפא.** מחיצה יש בינו לבין בית הכסא ופשט ידיו לפנים מן המחיצה: **כל הנשמה.** הפה והחוטם בכולל ההיולו ולא שאר הכריס: **שיש בו עיקר.** שהצואה מונחת שם ומסרחת. ושאין בו עיקר הפחת רוח: **מרחיק ד' אמות.** מן העיקר ואע"פ שהריח בא אליו וכגון שהיא נאחוריו שאינו רואה אותה: **ממקום שפפא הריח.** שהריח בלה שם: **לא נכנס צואת אדם בו.** ואע"פ שאין ריח: **ליט הלכתא כי הא מתניתא.** לגעיל דאסור צואת בלבים וחזירים בשאין בהם עורות: **בזמן שיש בהן עורות.** אצואת בלבים ובחזירים שיש בהם עורות: **ואין בו עיקר.** הפחת רוח: **ליפי.** ומזלות של בית המדרש: **דהני גנו והני גרסי.** ואע"פ שדרכן לתתן בעבור העורות אבל צואת אדם אפי' בלא עורות שהרי אין דרכן לתתן שם הלכך ע"כ בלא עורות קאמר: **שאין בו עיקר.** הפחת רוח: **ליפי.** ממלות של בית המדרש: **דהני גנו והני גרסי.** ואע"פ שדרכן הישנים להפיח: **וה"מ לגרפא.** משום דלא אפשר: **אבל נקי"ש.** יגע לחזר ויקרא: **אבל לדידיה.** הפיח הוא עצמו ממתין עד שיכלה הריח: **צואה עוברת.** אדם שנושאים לפניו גרף של רעי להעבירו: **מוסר לקרוא.** ומ"ל להפסיק: **דמתא עומד פתח היולן.** ולא נטשא את המת קאי דמת לא שנא עומד ול"ש יושב ול"ש הולך אבל הוא וגבי מצורע קתני לה בת"כ דגלי ביה רחמנא ישיבה דכתיב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו: **[מושבו] ממא.** מבאן אמרו עומד ממי כיושב דמי דקביע אבל מהלך לא קביע: **אבן המנוגעת.** הרי היא כמצורע שהקישה הכתוב זאת התורה לכל נגע הנראעת ונעתק ונראעת הבגד ובגית (ויקרא יד): **פגיעה.** דפי חזיר אינו בלא צואה: **בגיי מוסר.** דאין דרך להניח צואה בגיי: **לא אפרה פורה.** במי רגליס לקרות אלא כנגד עמוד הקלות בלבד: **ויאלאם שמה חוץ.** ולא הגריסו כסוי וכתיב וכסית: **עד המה.** יסהו על גבי קרקע ויהא אסור: **שלא ליה מריח.** יתמהל לו כרוגו דודאי שקר העיד משמיה דרב: **היבשה נפרכת היא יותר מן הלחה:** **איכא דאמרי.** תומלת היא אף ע"פ שאם זורקה נפרכת הוא ואינה נפרכת מגגול לחה היא: **קרמו.** לשון קרוס טיל"א כלומר גלד מעגו: **אי מפלאי אפלויי.** אם יש בה סדקים סדקים יבשה היא ושרי: **מאי הוי עלה.** דמי רגליס: **נבלעו.** בתרך: **יבשו.** על גבי אבנים בחמה: כמוסף

ליית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא בו'. פרש"י ליית הלכתא כי הא מתניתא לגעיל דאסרה צואת אדם וחזירים אפי' בשאין בהם עורות[א] אבל בצואת אדם לא שייך דאסור בכל ענין משמע אבל בצואת תרנגוליס לא אייר רבא ובאידך בריתא לא גרס צואת תרנגוליס כלל ולא פליג בהא אמתניתא לגעיל ולפי זה יש לאסור צואת תרנגולין ואומר רבינו יהודה[א] דדוקא בשאין בגוף אדם בשאין בהם עורות אבל בצואת תרנגוליס ההולכים בגיי[ב] אין חוששין[ג]. ובירושלמי[ד] יש דבאדומים בלבד יש לאסור[ה] ולא יגעינן[ו] לפרש[ז] ועוד קאמר מרמיקין מגגלי בהמה ד' אמות כ' שמואל בר' יצחק אומר ובלבד של חמור:

ריח רע שאין לו עיקר. י"מ בדמי כסאות שלנו בעומק אם יש בהן מחיצה מפסקת הויא כמו ריח רע שאין לו עיקר כמו בתי כסאות דפרקאי לקמן (ד' כו.): והרי אבל אלתפלה עד שיכסה את לבו וא"ר הונא [ב]שכח ונכנס בתפילין לבית הכסא מניח ידו עליהן עד שיגמור עד שיגמור ס"ד אלא כדאמר ר"נ בר יצחק עד שיגמור עמוד ראשון ולפסוק לאלתר וליקום משום דרשב"ג [ג]דתניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון: [ד]אתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר [ה]מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש אמר רבא מ"ט דרב הונא דכתיב [ו]כל הנשמה תהלל יה ורב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש מ"ט דרב חסדא דכתיב [ז]כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך: אתמר ריח רע שיש לו עיקר רב הונא אמר [ח]מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח וקורא ק"ש תניא כותיה דרב חסדא לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם ולא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת תרנגולים [ט]ולא [י]כנגד [א] צואת אשפה שריחה רע ואם [יא]היה מקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה טפחים יושב בצדו וקורא ק"ש ואם לאו מרחיק מלא עיניו [יב]וכן לתפלה ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות ממקום הריח וקורא ק"ש אמר רבא לית הלכתא כי הא מתניתא [יג](בכל הני שמעתתא) אלא כי הא [יד]דתניא [טו]לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם [ב] ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת כלבים בזמן שנתן עורות לתוכן בעו מיניה מרב ששת ריח רע שאין לו עיקר מהו אמר להו [יז]אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי [יח]דאמרי תורה נמי לא אמרן [יט]אלא דחבריה אבל דידיה לא: אתמר צואה עוברת אביי אמר מותר לקרות ק"ש רבא אמר [כ]אסור לקרות ק"ש אמר אביי מנא אמינא לה [כא]דתנן [כב]הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא טהור עומד תחת האילן וטמא עובר טהור ואם עמד טמא [כג]וכן באבן המנוגעת ורבא אמר לך התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב [כד]בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הכא [כה]והיה מחניך קדוש אמר רחמנא והא ליכא: א"ר פפא [כו]פי חזיר בצואה עוברת דמי פשיטא לא צריכא [כז]אע"ג דסליק מנהרא א"ר יהודה ספק צואה אסורה ספק מי רגלים מותרים א"ד אמר רב יהודה [כח]ספק צואה בבית מותרת באשפה אסורה ספק מי רגלים אפילו באשפה נמי מותרין סבר לה כי הא דרב המנונא דאמר רב המנונא [כט]לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד וכדרבי יונתן דר' יונתן רמי כתיב [ל]ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ וכתיב [לא]ויתד תהיה לך וגו' וכסית את צאתך הא כיצד כאן בגדולים [לב]כאן בקטנים אלמא קטנים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו רבנן בודאן אבל בספקן לא גזור ובודאן עד כמה אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שמטפיחין וכן אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שמטפיחין וכן אמר עולא כל זמן שמטפיחין גניבא משמיה דרב אמר כל זמן שרשומן ניכר א"ר יוסף שרא ליה מריה לגניבא השתא צואה אמר רב יהודה אמר רב כיון שקרמו פניה מותר מי רגלים מיבעיא א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב צואה אפילו כחרס אסורה והיכי דמי צואה כחרס אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שזורקה ואינה נפרכת וא"ד כל זמן שגוללה ואינה נפרכת אמר רבינא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה מדפתי חזא צואה אמר לי עיין אי קרמו פניה אי לא א"ד הכי א"ל עיין אי מפלאי אפלויי מאי הוי עלה אתמר צואה כחרס אמימר אמר אסורה ומר זוטרא אמר מותרת אמר רבא [כמ]הלכתא צואה כחרס אסורה ומי רגלים כל זמן שמטפיחין מיתיבי מי רגלים כל זמן שמטפיחין אסורין נבלעו או יבשו מותרים מאי לאו נבלעו דומיא דיבשו מה יבשו דאין רשומן ניכר אף נבלעו דאין רשומן ניכר הא רשומן ניכר אסור אע"ג דאין מטפיחין ולטעמיך אימא רישא כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי [מ]אלא מהא ליכא למשמע מינה לימא כתנאי כלי שנשפכו ממנו מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדו ומי רגלים עצמן שנשפכו נבלעו מותר לא נבלעו אסור ר' יוסי אומר כל זמן שמטפיחין מאי נבלעו ומאי לא נבלעו דקאמר ת"ק אילימא נבלעו דאין מטפיחין לא נבלעו דמטפיחין ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי היינו ת"ק אלא נבלעו דאין רשומן ניכר לא נבלעו דרשומן ניכר ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי לא דכ"ע כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי והכא לקרות קרית שמע כנגדה, ולא דמיא לטמא עובר, דפשטינן התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב בדד ישב, בעינן ישיבה, אבל [הכא בעינן] והיה מחניך קדוש וליכא. וכן פי חזיר בצואה עוברת דאמי ואפי' בעי[דנא] דלסליק מן נהרא. וספק צואה או מי רגלים קיימא לן כר' יהודה דאמר ספק צואה בבית מותר ובאשאפה אסור, משום דמחזקינן הבית בנקיות והאשפה בצואה, מי רגלים אפי' באשאפה מותר וכל שכן בבית. וכר' יונתן דרמי, כתיב ויתד תהיה לך מחוץ למחנה, וכתיב ויד תהיה לך והיה בשבתך וגו', ומשנינן ויתד תהיה לך בצואה ויד תהיה לך במי רגלים, דלא אסרה תורה אלא כנגד סילון בעת שיוצא מן האמה כמין עמוד בלבד, הא נפיל לארעא שרי, ורבנן גזרו בהן אע"פ שנפסקו מן האמה ונגלו לארץ אין קורין כנגדן, וכי גזרו, בודאן גזרו מי רגלים כל זמן שמטפיחין, אבל בספק מי רגלים לא גזרו. אמר רבא הילכתא צואה אפי' יבישה כחרס אסור לקרות קרית שמע כנגדו, מי רגלים כל זמן שמטפיחין, ולא בעינן נבלעו ואין רשומן ניכר, אלא אפי' רשומן ניכר שרי, ובלבד שלא יהיה בהן לחלוחית, שאם יטפח ידו בהן תתלחלח דמן מי מי רגלים שאלו נתן ידו על דבר אחר יראה בו לחלוחית. (כן) [כד]אסיקנא לא דכולי עלמא כל זמן שמטפיחין הא רשומן ניכר וטופח על מנת להטפיח אסור. וקימא לן כתנא קמא דהא רבא אוקמה הכי לאשמעינה. **ובצואה יבישה,** פי' ר' יוחנן כל זמן שגוללה ואינה נפרכת. וברבא אמר ליה ר' ירמיה מדיפתי כד תחזה צואה לכנגדו דיל חזי אי קרמו פניה אי לא, אי אפליא, פירי' אפליא נתפלחה ונתבקענה מלשון כמו פלח ובקע בארץ וגו'. צואה כחרש. פירי' שירדה קזה אלטביעה. כל זמן שגוללה, מלשון וגללו את האבן.

מסורת הש"ס

א) כמורות מד: לקמן סב: תמיד מז:, ב) יומא נ:, ג) ולא כנגד אשפה כל"ל (ת"מ), ד) [כרי"ף ובכל"פ ליתא], ה) תוספתא פ"ב הי"ז, ו) קדושין נב: נעים פי"ב מ"ו תוספתא דענגים פ"ז הי"ב מ"כ (פרסם מהרש) [מזרש פרסה ה ספי"ד], ז) [שמת קכז. וע"פ כרש"י מגלה כב. ס. יומות ע: נדרים ס: עב. וע"פ מ"מ מי נ. לד. פפ: כ"ש קד. קלב: קסב: ע"ג כב. עב. שבועות לח. זבחים פנו: מנחות קה. נדה לג: (וע' הערב קדושין ה:), ח) פ"ג הל' ק"ש, ט) [בגדולת מרדכי פירש לפי שבאמת אדום היו הפעורים מעויים כדאי' כמוכות סד: והיו מאכילין הכהנגולין שעורי' ונוטאתן מכרתם וע' כ"ש סי' ענן],

תורה אור השלם

1. כל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּ יָהּ: תהלים קנ ו
2. כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ: תהלים לה י
3. כָּל יָמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ: ויקרא יג מו
4. כִּי יֵלֶךְ אֶלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו
5. וְיָד תִּהְיֶה לָךְ מחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָׁמָּה חוּץ: דברים כג יג
6. וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָּהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: דברים כג יד

גליון הש"ס

גמ' כאן בקמנים. ע' כמורות מ"ל ע"ב תוס' ד"ה אימתי: **רש"י** ד"ה בזמן שיש בו: **שדרכן לתתן בו.** עי' ברש"י מגוגות ע"ז ע"ל ד"ה מקמן וע"ע: **שם בעבור העורות.** וכן איתא בילקוט פ' פא בפסוק ולא יאכן כלב לשוני. ולא עוד אלא שזהו לעבד עורות מצואתן ולכתוב בהם סת"ס:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כנגד אשפה כל"ל. **[ב]** שם (ולא כנגד צואת חזירים) תפ"מ וע"ש בתוספתא ל"ע לה:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. אלא הלכתא כי הא מתניתא דלא אסרה עד שיתן לתוכן עורות. דפכ"פ. ב. ואין שם כי אם מעט. תוס' ר"י מילליון. ג. כי אין שם שרידתן. סס. ד. מהו פי' של באדומים. סס.

רב ניסים גאון

ריח רע שיש לו עיקר. גרסי בני מערבא [בפירקין הלכה ה] אמר רב חסדא) מסוף ריח רע ד' אמות הדא דאיתמר לאחריו אבל לפניו עד מקום שעיניו רואות כהדא ר' בא וחבריה הוו יתבין קמי פונדקייה ברמשא אמרין מהו למימר מילי דאורייה אמרין מכיונן דאילו הוה ביממא הרינן חמין ליה ואסור ברם כדון אסור:

ט) לפנינו הגי' ל"ל אמי.

ק א [מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה זן] טוש"ע א"ח סי' עד סעי' ו עם וסי' כ"ז סעיף ה:

קא ב מיי' פ"ד מהל' תפלין הל' כ סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' מג סעיף ח:

קב ג מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יח טוש"ע א"ח סימן עו סעיף ד:

קג ד מיי' שם הל' יב סמג עשין יח טור שו"ע א"ח סי' עט סעיף ח:

קד ה טוש"ע שם סעיף ח:

קה ו [מיי' שם הלכה ט טוש"ע] שם סעי' כ:

קו ז מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה ח סמג שם טור שו"ע א"ח סי' ל סעיף כו:

קז ח מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הל' ו סמג שם טור שו"ע אורח חיים סימן עט סעיף [ח] ד:

קח ט י כ [מיי' שם הל' יד טור שו"ע] שם סעיף ט:

קט ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן עו סעיף ג:

קי מ מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הל' יב [ופפ"ז הל' ג]:

קיא ס מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יג סמג עשין יח טוש"ע א"ח סימן עו סעיף ג: ע [מיי' כס"מ פ"ג מהל' ק"ש הל' ג]:

קיב פ צ מיי' שם הל' עו טור וטו"ע שם סעיף ז:

קיג ק מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' פב סעי' ג [וסעיף ב]:

לעזי רש"י

גלגיצ"א [ילוגוציא"ה]. צהבת. טייל"א. קרום.

רבינו חננאל

[דתניא רשב"ג אומר וכו'. ראה להלן סב, ב]. **איתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש.** וקימ"ל כר"ח אע"ג דהוא תלמידיה דר"ח, דהא חמיר ממבואות המטונפות דאמר ר"ה א"ר יוחנן מניח ידו על פיו וקורא ק"ש אמר רב חסדא האלהים אי אמרה [לץ] ר' יוחנן בפומיה לא הוה צייתנא ליה. **אתמר ריח רע שיש לו עקר רב הונא אמר מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח.** וקי"ל כרב הונא דאמר מרחיק ארבע אמות וקורא, דהא מתניתא דתנא כרב חסדא דתאה רבא ואמר לית הלכתא כי הא מתניתא. ויש מרבוותא שאומרים הלכתא כר"ח דהא תניא כוותיה, וקי"ל אפי' תלמיד בהדי רביה הלכתא כתלמיד אי תניא כוותיה. ואי משום דאמר רבא לית הלכתא כי הא מתני', אמר בהני לחוד בצואת אדם ובצואת כלבים דאשכח תנא דפליג עליה, אבל בשאר מילי איכא למימר האי תנא מודה ליה הלכך הלכתא כוותיה. **בעו מיניה מר' ששת ריח רע שאין לו עקר מהו.** פירוש, כגון אדם ששולה זמורה. **אמר להו אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי.** פירוש, מחבלאות שיושבים עליהם הנערים ללמוד ומחבלאות שהיו ישנים עליהם. דהני גאנו והני גרסי. פירוש אלו ישנים ואלו קורין, ואי אפשר לישן בלא ריח רע כשיצא ממנו, ואלו היו שולחים זמורה ואחרים בני רב היו עוסקין בדברי תורה. הלכה כר' ששת וכדאמרינן דהני מילי לדברי תורה אבל לא לק"ש, והני מילי דחבריה אבל לדידיה לא. **צואה עוברת.** הילכתא כרבא דאמר אסור